

HACI BAYRAM-I VELÎ

IV. ULUSLARARASI HACI BAYRAM-I VELÎ SEMPOZYUMU

EDİTÖRLER

VAHİT GÖKTAŞ

HARUN ALKAN

ilāhiyāt 390

Hacı Bayram-ı Velî / IV. Uluslararası Hacı Bayram-ı Velî Sempozyumu
Editörler: Vahit GÖKTAŞ, Harun ALKAN

Yayın Kurulu
Ethem CEBECİOĞLU
Vahit GÖKTAŞ
Mustafa AŞKAR
A. Cahid HAKSEVER
Harun ALKAN
Öncel DEMİRDAŞ
Mehmet YILDIZ

ISBN 978-605-69780-5-0

1. Baskı: Ekim 2019

Sertifika No: 44396

Mizanpaj: TAVOOS
Sayfa Düzeni: TAVOOS
Kapak: MAKGRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
Baskı: İvme Tanıtım Tasarım - Sertifika No: 43251

ilāhiyāt

Cinnah Cd. Kırkpınar Sk. 5/4 Çankaya / Ankara
Tel: (0312) 439 01 69 Faks: (0312) 439 01 68
ilahiyyayin@gmail.com

MANEVİ (SOMUT OLMAYAN) KÜLTÜREL MİRASIMIZ SOMUNCU KOCA HZ. VE ÖĞRENCİSİ HACI BAYRAM-I VELİ HZ.NİN NASİHATNAMELERİNDE NE VAR?

PROF. DR. AHMET NEDİM SERİNSU
ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
TEFSİR ANABİLİM DALI

Sevgili Peygamberimiz buyurdular:
“(İnsan) kardeşinin yüzüne tebessüm ederek bak-
man (iletişim kurman) bir iyiliktir (sadakadır).”
Dedesı torununu Üsküdar’da sahilde sabah ge-
zintisine çıkaracak.
Ona dedi ki:
“Yüzüne sadakanı takın yavrucuğum.”

I. SUNUŞ

**Nasihatnameler, manevi/somut olmayan kül-
türel mirasımızdır ve dolayısıyla bir yaşam ala-
nımızdır.** Her yaşam alanı gibi nasihat insana farklı
bir varoluş hali kazandırır ve bu hal bir anlam küre
içerisinde bireyleri “söz”den şifa buldurarak yaşatır.
Anadolu mayası’nın çalınmasında manevi/somut
olmayan kültürel mirasımız olarak eski zamanlar-
dan taptaze kalmış nasihatnamelerin merkezi yeri
vardır ve bizi biz yapan değerlerimizdendir.

Ülkemizde “kültür aktarım ortamları”nı kay-

bolmaktan korumak, özellikle yeni kuşakların/gençlerin çok erken yaşta manevi kültürel miras nasihatnamelerle karşılaşmaları sağlanmalı ve farkındalıkları artırılmalıdır. Bu da onlarla birlikte düşünerek, ihtiyaçlarını bilimsel verilerle tanıyarak olabilir. Bu bakış açısına göre bugünümüzü inşa eden örnek-önder şahsiyetlerimiz **âlimlerimiz ve Somuncu Koca Hz. ve öğrencisi Hacı Bayram-ı Veli Hz. insan hazinelerimizdir**. Bu sebeple onların nasihatnameleri manevi/somut olmayan kültürel mirasımızın bir parçasıdır. Bu *iki insan hazinemizin* sadece tarihte değil, bugün de faydası, tesiri devam eden fikrinde zengin ve inandırıcı nasihatnameleri bizleri müşterek çabamız olarak yüksek ahlak değerlerinin yaparak-ederek “iyi insan olmak” hayâline ortak olmaya çağırmağa devam ediyor; “yüksek insan olmak halini”, kendi tarihimizde bir adım öteye taşımağa davet ediyor.

Makalede Somuncu Koca Hz. ve öğrencisi Hacı Bayram-ı Veli Hz. *iki insan hazinemiz olarak tavsif olunacak ve nasihatnameleri manevi/somut olmayan kültürel mirasımız olarak tanımlanarak müzakere edilecek*; nasihatlerin muhteva tahlili takibeden makalede yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: nasihat, nasihatname, manevi/somut olmayan kültürel miras nasihatnameler, insan hazinelerimiz Somuncu Koca ve Hacı Bayram-ı Veli, ahilik, nasihat-ahlaki eylem ilişkisi

II. NASİHAT KELİMESİ¹

Nasihat kelimesi Arapça nasaha نصح kökünden gelir. Mânâsı “nush-الصح (vaaz, öğüt) ve nasihat-النصيحة”tır. Kelime, “ihlâs-الاخلاص ve tasfiye-التصفية” anlamı da içerir. Nasihat kelimesi Türkçe’de öğüt anlamındadır.

¹ el-İsfahânî, Ebu'l-Kâsım el-Huseyn b. Muhammed (v. 502h./1109m.), *el-Mufredât fî Garibi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut tarihsiz. *İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006, Cilt:XXXII. *Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, Meydan Gazetecilik, İstanbul 1972, Cilt: IX. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2005. Ömer Nasuhi Bilmen (1883-1971), *Dini ve Felsefi Ahlak Lügatçesi*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1967. et- Tehânevî, Muhammed Ali b. Ali (v. 1158 h./1745m.); *Keşşâfı İstilâhâtî'l-Fûmân*, Kahraman Yayınları, İstanbul 1984. *Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 2005.

Arapça dil mantığı çerçevesinde kelimenin Arap dil çevriminde kullanım örnekleri şunlardır:

- نصحت الود : نصحته anlamındadır.
- نصحت العسل : صفيته anlamındadır
- ناصح العسل : خالصه anlamındadır.

Tahrîm suresi 66/8. ayet-i kerime'deki “توبة نصوحة” / nasuh tövbesi/ tevbe-i nasûh, hâlis/gerçek, samimi tövbe ibaresine iki anlam verilmiştir:

- ihlâs (الإخلاص)
- ihkâm (الإحكام)

“Dilimizde ‘kesinlikle bozulmaması gereken tövbe’ anlamındadır.”

Nasihatnâme kelimesi ise, “İnsanlara doğruluk, saygı, sevgi, bilgi edinme, yetişme konularında yol göstermek, öğüt vermek amacıyla yazılan manzum veya mensur eser, nasihat kitabı” anlamındadır.²

a. Sözlük Anlamına Göre *Nasihat*'ın Tanımı

Tanım:

Bir eylemin veya sözün, onu meydana getirip işleyene iyi ve lüzumlu olanını bulmak için araştırıp inceleme veya seçme yapmaktır.

Tanım:

“Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekerek davranışlarını olumlu

² İskender Pala “Nasihatname” (DİA, XXXII.409-410) maddesinde şu tanımı yapmıştır: “Nasihatnâmeler (pendnâmeler) genelde ahlâki-didaktik eserlerdir. İslâm toplumları teorik ahlaktan ziyade ahlâkın uygulamasına önem vermişler, dinin emir ve yasakları ile gelenek ve töre ahlâkı içinde yapılması veya yapılmaması gereken davranışları konu alan nasihatnâme türü kitapların telifi doğrultusunda gayret sarfetmişlerdir. Yazarların kendi gözlemleri, bilimsel çalışmaları ve kültürel birikimlerinin yer aldığı bu eserlerde öğüt verilirken âyet ve hadislerden, atasözleri ve vecizelerden yararlanır, ayrıca muhtelif hikâyeler anlatılıp kıssadan hisse alınması öğütlenir.”

yönde düzenlemesi için söylenen söz, yapılan konuşma, verilen öğüt.”

b. Dini Kavram Olarak *Nasihah*'ın Tanımı

Tanım:

Nasihah edilen kişiye hileden/gıştan uzak olarak gönülden gelen görüş ve düşüncesini ve hayırına olan şeyi tercih edip söylemektir. Bu sebeple nasihat, hem din hem İslâm olarak adlandırılmıştır.

Tanım:

Müslüman kardeşine Yüce Allah'ın nasip ettiği nimetin onun rahat ve huzuruna katkısı bulunan her durumda devamlılığını dilemektir.

Tanım:

Salaha/barışa-esenliğe, rahatlık ve huzur içinde olmaya vesile olan hale sevk/yönlendirmek ve davet/çağrı, fesada sebep olan halden tahzir/sakındırmak suretiyle bir kimse hakkında ortaya çıkan hayırhahlık/herkesin hayrını istemek durumu.

Nasihah dinlemeyen kimse, verilen faydalı ilacı kabul etmeyen hastaya benzetilmiştir.

Dürüstâne olan nasihatlar, çok kere aksül'amel/karşı tesir meydana getirir.³

Nush ile yola gelmeyi emeli tekdir

Tekdir ile uslanmanın hakkı kötektir

Ziya Paşa

III. NASİHAHNAMELER VE MANEVİ/SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS (INTANGİBLE CULTURAL HERİTAGE, PATRİMOİNE CULTUREL İMMATÉRIEL)⁴

a. Manevi/Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?

³ Mütalaa önerisi: Reyhan Keleş, “Türk Edebiyatında Nasihat”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum 2010, s.183-209.

⁴ M. Öcal Öğuz, “*Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras*”, *Milli Folklor*, 2013, Yıl:25 Sayı: 100, s.5-13; Evrim Ölçer Özünel, “Yeni Miras”lar ve Uluslararası Sözleşmelerde Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri”, *Milli Folklor*, 2013, Yıl:25 Sayı: 100, s.14-30, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html>

Gayr-i maddi/manevi/somut olmayan kültürel miras, “bireylerin veya milletlerin/toplulukların kültürel miraslarının bir parçası olan uygulamaları, temsilleri, anlatımları, bilgileri, becerileri ve bunlara ilişkin araç-gereçleri ve kültürel mekânları” içermektedir. Buna göre korunması gereken kültürel miras objelerden ve yapılardan (tangible, matériel) ibaret olmayıp bir de gayr-i maddi/manevi/somut olmayan (intangible, immatériel) kültürel miras vardır.

UNESCO, 32. Genel Konferansı'nın 17 Ekim 2003 tarihli oturumunda *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini* kabul etmiştir. Türkiye, “19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun**'la bu sürece dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığının, 4848 Sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 13. maddesine göre **Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü** icracı birim olarak çalışmalarını sürdürmektedir.”

“Bu sözleşmenin tanımladığı ve öğelerini belirlediği somut olmayan kültürel miras, büyük ölçüde halk bilimcilerin öteden beri çalışmakta olduğu ve çoğu zaman “folklor” olarak adlandırdıkları alanda belirmektedir. Sözleşme, tanımladığı ve korunması gerektiğini ifade ettiği miras alanına salt “araştırma”, “derleme ve arşivleme” gibi bilimsel veri toplama açısından değil, *kültürel mirasın yaşatılarak korunmasına* bağlı olarak “aktarım”, “örgün ve yaygın eğitim”, katılım” gibi konulara da öncelik vermekte ve “ortak bellek”, “paylaşılan deneyim”, “toplumsal kimlik” veya “tarihsel süreklilik” gibi temaları da içerecek bir yaklaşımla hedeflenen mirasın korunmasını amaçlamaktadır.”⁵

Tanımlanan amaçla somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına almak üzere 2005 yılında Gazi Üniversitesi *Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi*'ni açmıştır. Bu müzede; “geleneksel meslekler, halk inanç ve uygulamaları, çocuk oyunları, halk müziği ve çalgıları, kültürel animasyon tasarımları, meddahlık ve âşıklık gelenekleri, düğün-çeyiz gelenekleri, yeme-içme gele-

⁵ A.y.

nekleri, tarım ve hayvancılıkla ilgili nesnelere, halk şölen ve kutlamaları, çay ve kahve kültürü ile ilgili nesnelere” yer almaktadır.

Ekseriyeti itibarıyla kuşaktan kuşağa sözlü ortamlarda aktarılan ve bu yolla yaşatılan nasihatnameler “söz” olarak güçlü bir gelenek aktarım aracıdır ve bizi biz yapan bir diğer somut olmayan/manevi milli kültür mirasımızdır. Anadolu insanı mayası gereği nasihatnameleri (söz’ü) kuşaktan kuşağa yüksek ahlakı nakil aracı olarak kullanmıştır. *Bilgelik eleğinden geçmiş* nasihatnamelerle meydana gelen gayr-i maddi/manevi/somut olmayan milli kültür mirasımızın korunması, dinamik bir şekilde güncellenmesi ve hayata aktarılması “müze konulmuş bir objeyi korumaya yönelik olmadığından, değerli bir halının, nitelikli karagöz tasvirlerinin veya oyalı bir yazmanın korunmasını değil, onları üreten, yaşatan ve kuşaktan kuşağa aktaran bilgi, gelenek ve birikimin bütün unsurlarıyla korunmasını hedeflemektedir”.

Somut olmayan kültürel mirasımız nasihatnamelerin, ilgili mevzuatta ifade edildiği üzere, insanlarımıza örgün ve yaygın eğitim yoluyla aktarılması “ortak bellek”, “paylaşılan deneyim”, “toplumsal kimlik” ve “tarihsel süreklilik” ana konularıyla milli-manevi değerlerimizin yaşatılması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında büyük rol oynayacaktır. “Mirasyedi olmak yerine, mirası sürdürülebilir politikalarla destekleyerek” çağın getirdiği kültürel aşınmaya karşı milli kimliğimiz güçlü bir koruma aracını kullanmış olacaktır. Böylece somut olmayan kültürel miras, “yalnızca geçmişini anımsatabilmek için bir bellek nesnesine dönüşmeyecek, geleceğe dair vizyon oluşturmak için kullanılarak *insanımızın/insanlığın* hayrına, evrensel iyilik ve bilgeliğe hizmet edebilecek sürdürülebilir kalkınma stratejileriyle biçimlendirme yolları” bulmak fırsatı doğuracaktır.

b. Manevi/Somut Olmayan Kültürel Miras Nasihatnameler ve Medya İlişkisi Nasıldır?

Orhun ve Yenisey Yazıtları ile başlatılan Türk kültürü yazılı kayıt dönemi, Kaşgarlı Mahmud’un *Dîvânü Lügâti’t-Türk* (1072-1074), Yusuf Has Hacib’in *Kutadgu Bilig* (1069- 1070), Edib Ah-

med Yüknekî'nin *Atabetül-Hakâyık* (12. asrın ilk yarısı), *Dede Korkut Kitabı*, Hoca Ahmed-i Yesevi'nin *Dîvan-ı Hikmet* gibi temel eserler manevi/somut olmayan kültürel mirasımızı da içeren ve nakil eden temel eserlerden bazıları olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca "tarih kitapları, atasözü kitapları, cönkler ve mecmualar, şâirnâmeler, destan ve efsane metinleri, seyahâtnameler, baytarnâmeler, falnâmeler, fetvalar, fütüvvetnâmeler, mesneviler, menâkıbnâmeler, sûrnâmeler, narh defterleri, dîvanlar, zenannâmeler" ve nasihatnameler (bu cümleden olarak siyasetnameler) türünden eserler de manevi mirasımızı nakleden önemli yazılı kaynaklardır.⁶

Diğer yandan günümüzde "milyarlarca bilgi iletişim aracını birbirine bağlayan ağlar toplamı ya da bilgilerin dolaşım sistemi olarak" internet ve dolayısıyla sosyal medya, büyük bir bölümü internetten de yayın yapan radyo ve televizyon kanalları manevi mirası/somut olmayan kültürel mirası sanal ortamda ilgilileriyle paylaştığı bir sosyal olgudur. Bunun sonucunda insanların/insanlarımızın akıllarını-fikirlerini, "ağ toplumu, bilgi-iletişim toplumu, sanal dünya, dijital okuryazarlık, siber kültür" gibi kavramlarla yaratılan bir enformasyon dünyası güncel ve tarihsel kültürü yeniden sanal-dijital olarak kurgulamakta ve işletir hale getirmekte, hatta formatlamaktadır⁷: Yediğimiz hamburger, içtiğimiz kola, dinlediğimiz rok müzik ve giydiğimiz bulucini!

Bu durumun "aracın önemi azalmış içeriğin gücü artarak belirginleşmiştir. Bütün bu gelişmeler özgün içerikler bileşkesi olan *manevi/somut olmayan kültür belleğinin görünürlüğünü ve farkındalığını artırdığı*" değerlendirilmektedir. Bunun sonucunda "internet, yaşamdaki zaman ve mekân sınırla(ma)rının yok edildi-

⁶ Nebi Özdemir, "SOKÜM, Medya ve Yeni Teknolojiler", *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, s.52-56. Ayrıca bkz. Necla Pekolcay, *İslami Türk Edebiyatı*, Çağaloğlu Yayınevi, İstanbul 1967, s.215, 227, 242-245; İskender Pala, a.g.m; Bilal Kemikli, "Türk-İslam Edebiyatı'nın Anadolu'daki Teşekkülü", *Türk İslam Edebiyatı El Kitabı*, ed. Ali Yılmaz, Grafik Yayınları, Ankara 2012, s.111. Bu kitabın ikinci bölümü "Türk-İslam Edebiyatı Eserleri"dir. Burada dört başlık altında tanıtılan eserlerin bir grubu da ss.262-312 arasında verilen "Diğer Dini Konularla İlgili Olanlar"dır. Buradaki dokuz başlık arasında bulunmayan nasihatnamelerin ileri baskılarda yer alabilmesi umulur.

⁷ Nebi Özdemir, "SOKÜM, Medya ve Yeni Teknolojiler", *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, s.52-56.

ği, geçmiş, bugün ve geleceğin birleştirildiği bütüncül ama sanal bir dünya yaratmıştır. Bu açıdan bakıldığında internet somut olmayan kültürel mirasın geçmişten bugüne ve geleceğe taşınmasını kolaylaştırmıştır... Farklı zamanlarda gerçekleştirilen taramalarda internetin en çok rağbet gören içeriklerinin başında somut olmayan kültürel miras ile ilgili içeriklerin olduğu” tespiti yapılmıştır. “Çünkü özgünlük ve farklılık internette rağbet görmesinin temel nedeni olarak belirginleşmiştir. Dolayısıyla özgün bilgi, ürün, deneyim ve uygulamalardan oluşan geleneksel kültür, temel çekicilik aracı olarak sanal dünyada etkili bir şekilde değerlendirilmektedir. İnternet somut olmayan kültürel mirasın kültürel ekonomik imaj ve çekicilik boyutu kazanmasını belirginleştirmiştir. Günümüzde büyük kentlerin yanında küçük yerleşim birimlerinin dahi kendi somut olmayan kültürel miraslarını da tanıtan internet siteleri bulunmaktadır. Bu tür siteler sanal köy monografileri ve geleneksel kültür müzeleri olarak işlev görmektedir... (Artık internet bu yönüyle) geleneksel kültürler belleği haline gelmiştir. Nitekim gelenek/geleneksel kültür, birilerinin kendisini keşfetmesini beklemek yerine sanal dünyada boy göstermeyi tercih etmiştir...”

Türkiye’de sosyal medya ve internetten yayın yapan radyo ve televizyonlarda “somut olmayan kültürel miras içinde değerlendirilen halk edebiyatı, aşıklık geleneği, tekke ve tasavvuf edebiyatı, (nasihatnameler), geleneksel tiyatro, festival, şenlik ve kutlamalar, halk hekimliği ve botaniği, halk müziği, halk dansları, gelenek, görenek ve inanışlar, eğlence ve oyunlar, geleneksel giyim-kuşam ve süslenme, halk mutfağı, geleneksel spor ve yarışmalar, geleneksel mimari, el sanatları vb. alanlarla ilgili pek çok görsel ve işitsel içerik meraklılarıyla paylaşılmaktadır... Yeni çağın geleneksel kültür tutkunları, “sanal deneyim avcıları” olarak” adlandırılmaktadır.”

Yukarıda tasvir edilen olgusal durum nedeniyle “bugün somut olmayan kültürel mirası “korumak ve yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak” faaliyetlerinin teknoloji, bilgi iletişim teknolojileri, sanal ve dijital teknolojiler, kültür endüstrileri, yeni medya tekno-

lojileri, internet ve benzerlerinden” yararlanarak gerçekleştirilmesi bir gerekliliktir.

Diğer yandan “internetle birlikte somut olmayan mirasın bu kadar çok tanınır hale gelmesinin olumsuz boyutlarının da olabileceği tartışılmaya” başlanmıştır. Hatta “internetin pek de yönetilemeyen ortamında geleneksel kültürler açısından yeni risklerin ortaya çıkardığı, ilgili çevrelerce yeterince öngörülemeyen” uzmanlarınca ifade olunmaktadır. “Bu kapsamda kültürle ilgili olarak ulusal ve uluslararası ölçekte yeni dinamikleri dikkate alan güncellemelerin yapılmasının gerekliliğinin ortaya çıktığı” vurgulanmaktadır. “Özellikle örgün ve yaygın eğitim kapsamında somut olmayan kültürel mirasın dijital içeriklere dönüştürülerek farklı araç ve uygulamalarla yeni nesillerin kullandıkları araç ve ortamlarda yeni nesillere aktarılması ve yaşatılmasının” daha da önemli hale geldiği değerlendirilmektedir.⁸

c. Nasihatnameler’in Müellifleri Neden Manevi/Somut Olmayan Kültürel Miras Olarak “İnsan Hazinesi”dir?

Somut olmayan kültürel mirasın korunma ve aktarılma prensipleri bu mirası üreten “insana/insanlara” dikkat çekmektedir. Onları “insan hazinesi” olarak tanımlamaktadır.⁹ Bu sebeple bugünü-

⁸ Nebi Özdemir, a.g.m., s.59-63.

⁹ “İngilizcede Living Human Treasures (LHT) ve Fransızcada Trésors Humains Vivants (THV) olarak ifade edilen ve Türkiye’de Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) olarak adlandırılan bu ulusal sistem UNESCO bünyesinde Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Sistemlerini Kurma Yönergesi ile yürütülmektedir. Bu yönergeyi benimseyen her taraf devlet kendi ulusal sistemini oluşturmakta ve çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmektedir.

Yaşayan İnsan Hazinesi, bu yönergede, “somut olmayan kültürel mirasın belirli unsurlarının icra edilmesi ve yeniden yaratılması için gerekli olan bilgi ve becerilere yüksek derecede haiz olan kişileri” ifade etmektedir. Yaşayan Ulusal İnsan Hazinesi Sistemi’nin kurulmasındaki başlıca amaç ise yönergede, “somut olmayan kültürel miras unsurlarının, yüksek bir tarihsel, sanatsal ve kültürel değer dâhilinde; icra edilmesi, canlandırılması veya yeniden yaratılması konusunda gerekli bilgi ve becerilerin korunması” olarak belirtilmiştir.

Dünyanın pek çok yerindeki uygulama, kaybolmakta olan ya da değer kaybeden somut olmayan kültürel miras unsurlarını yüksek düzeyde taşıma becerisi olan insanları yaşayan insan hazinesi ilan edilerek öncelikle bu miras alanına olan farkındalık düzeyini arttırmaktır. Sonrasında bu mirasın taşıyıcılarının deneyimlerinin kuşaklar arasında aktarımı ve sürdürülebilirliği öne çıkmaktadır. Dünyadaki uygulamalarında yaşayan insan hazinesinin sıkı bir biçimde bulunduğu ve denetlendiği de göze çarpmaktadır.

Dünyanın pek çok yerindeki uygulama, kaybolmakta olan ya da değer kaybeden somut olmayan kültürel miras unsurlarını yüksek düzeyde taşıma becerisi olan insanları yaşayan insan hazinesi ilan edilerek öncelikle bu miras alanına olan farkındalık düzeyini arttırmaktır. Sonrasında bu mirasın taşıyıcılarının deneyimlerinin kuşaklar arasında aktarımı ve sürdürü-

müze ilişkin manevi/somut olmayan kültürel mirasımızı inşa eden örnek-önder şahsiyetlerimizden Somuncu Koca Hz. ve öğrencisi Hacı Bayram-ı Veli Hz. iki insan hazinemizdir.¹⁰ Onların kelimelelere sanki vücut verdikleri nasihatnameleri somut olmayan kültürel mirasımızın korunma ve aktarılma prensiplerinden sürdürülebilir iyi insan olmak ilkesiyle uyum içindedir. Ayrıca onların nasihatnameleri, Ankara'nın ve civarının ahileri ve işliklerinde işlevsel kılınmış olmaları bakımından *Ankara'nın sözlü gelenekler ve anlatımlar somut olmayan kültürel mirası* olarak da anlamlı ve değerlidir. Güncelliğini hala koruyan onların nasihatnameleri aracılığıyla yüksek ahlak değerlerini yaşama katmış “yeni yaşayan insan hazineleri” inşa olunma imkânı her vakit bulunmaktadır.

Bilvesile bir hususa işaret etmek isabetli olacaktır. Editörlüğünü M. Öcal Oğuz'un yaptığı ve bu alanda kıymetli bir çalışma olan *Ankara'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası* (Ankara 2012) kitabında “Ankara'nın Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Somut Olmayan Kültürel Mirası” başlığı altında “Ninni, Bilmece, Halk Hikâyeleri, Masal, Mani, Türkü” başlıkları altında derleme yapılmıştır. Hacı Bayram-ı Veli'nin Ankaralı olması sebebiyle nasihatnamesinin bu çalışmanın yeni baskısında yer alması ve Ankara Hamamönü Mahallesi Karacabey Hamamı civarındaki *Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi*'nde bir köşesinin bulunması ve ziyaretçilere takdim edilmesi umut edilir.

lebilirliği öne çıkmaktadır. Dünyadaki uygulamalarında yaşayan insan hazinelerinin sıkı bir biçimde korunduğu ve denetlendiği de göze çarpmaktadır.

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi ile mirasın korunması için her taraf devlete tespit amacıyla kendi sınırları içindeki kültürel mirasın kendi durumuna uygun olacak şekilde bir veya daha fazla envanter oluşturmasını zorunlu tutmuştur. Bu amaç doğrultusunda Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye'de yapılan somut olmayan kültürel miras çalışmaları içinde 2008 yılında Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) Türkiye Ulusal Envanteri ve Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanteri olmak üzere iki envanter oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Türkiye'de Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) Türkiye Ulusal Envanteri hazırlama çalışmaları ile Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Sistemi çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından, içerisinde çeşitli üniversitelerden katılan akademisyenlerin bulunduğu ve Araştırma ve Eğitim Genel Müdürünün başkanlık ettiği “Uzmanlar Komisyonu”nun danışmanlığında yürütülmeye başlanmıştır.” Pınar Kasapoğlu Akyol, “Türkiye'nin Yaşayan İnsan Hazinesi Programı”, *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, s.83-84, 86-87.

¹⁰ Bkz. ve krş. M.Öcal Oğuz (ed.), *Ankara'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası*, Ankara 2012.

a. Manevi/Somut Olmayan Kültürel Miras Nasihatnameler'in Aktarıcısı Olarak Anne/Kadın

Manevi mirasın yeni kuşaklara nakledilmesinde kadın-anne sorumluluğuna ve rolüne de dikkat çekmek lazımdır. Çünkü yuvayı yapan annedir. Evladını anavatan sevgisiyle yetiştiren ve bunu da anadiliyle yapan yine annedir. Ancak “günümüzde annelerin aktif iş yaşamında daha etkin hâle gelmesiyle birlikte geleneksel olarak alışılmış kültürel aktarım biçimleri de değişmiş ve bu durum bazı sorunlara neden olmuştur. Çünkü zamanın *şartlarına* göre hareket etmek zorunda kalan anneler büyüklerden, doğal ve geleneksel kültür aktarım ortamlarında öğrendikleri sözlü kültürü, içinde buldukları yaşam koşulları nedeniyle kendi çocuklarına aktarmakta zorlanmaktadır. Neredeyse sadece hafta sonlarıyla sınırlı olan anne ve çocuk birlikteliği bu aktarımı imkânsız hâle getirmiştir. “Ana dili” teriminden hareketle sözlü kültürün aktarımı meselesi “anne” üzerinden yürütülüyor gibi görünse de şüphesiz bu sadece bir anne-çocuk sorunu olarak değil temelde bir kültür aktarım sorunu olarak ele alınmalıdır. Çünkü aile yapıları son yıllarda kentleşme süreciyle birlikte hızlı bir değişim geçirmiştir. Türk ailesini geniş aileden “çekirdek aile” yapısına taşıyan bu süreç, dede-torun, babaanne-torun ilişkisini kısıtlı zamanlara sıkıştırmış ve böylece “masal nine-si” çocukların zihninden silinmiş veya dedesinden “kurtuluş savaşı hikâyeleri” dinleyebilen çocukların sayısı gitgide azalmıştır (Oğuz 2008: 8-10). Bu nedenle pek çok alanda ortak bir tutum ve kolektif bir davranış biçimi geliştirilemez, ortak söz kalıpları kullanılamaz duruma gelmiştir. Çağımızda değer kayması ve değerlerdeki değişimin önemli sebepleri arasında medya ve popüler kültürle birlikte, değer taşıyıcısı ve aktarıcı olan ailenin ve özellikle de kadının bu alandaki etkisinin giderek azalması gösterilebilir.”

Diğer yandan “geleneksel kültürün, kentin yazılı kültür üretim ve tüketim alanlarında sanatsal gösterime dönüşmeyen bölümleri örgün eğitimin bir parçası olmadığı için unutulmaya terk edilmektedir. Örgün eğitim alanlarında yer alamadığı için kuşaktan kuşağa geçiş imkânı bulamayan bu ürünler, kültür aktarımının sinema, ti-

yatro, gazete, radyo, televizyon, süpermarket gibi yaygın ve sargın öğrenme alanlarını oluşturan çağdaş kitle iletişim araçlarının tüketimine girememektedir. Böylece halkın deneyimleriyle oluşan kültürel miras (manevi miras), çağdaş kente sokulmaması gereken “taşra kültürü” olarak algılanmakta, çağdaş kentin kültür gereksinimleri ise, çağdaş kenti daha önce inşa etmiş ülkelerden ödünçlenmektedir.”¹¹ İşte tam bu noktada manevi mirasın kültürel aktarımında en önemli aktörlerden olan anne/kadın sorumluluğu belirginleşmektedir. Bu nedenle yukarıda sözü edilen olumsuz etkenlerin bertaraf edilerek somut olmayan kültürel mirasın sürekliliğinin anne/kadın üzerinden yeniden inşa olunmasının sağlanması için farkındalık çalışmaları yürütülmesinin gerekliliği ifade olunmalıdır.

IV. SOMUNCU KOCA HZ. VE ÖĞRENCİSİ HACI BAYRAM-I VELİ HZ.NİN MANEVİ MİRASI NASİHATNAMESİ

Her iki nasihatnamenin mevsukiyeti meselesi ayrı bir müzakere mevzuu olarak mütalaa olunmuş; kaynaklardan erişilen ve müta-devel bulunan nasihatnameler aşağıda takdim edilmiştir.¹²

a. Somuncu Koca Hz.nin Nasihatnamesi¹³

1. Gizli ve aşikâr her yerde Allah’tan korksunlar.
2. Az yesinler, az konuşsunlar, az uyusunlar.
3. Avamın arasına az karışsınlar.
4. Tüm masiyet ve kötülüklerden uzak dursunlar.
5. Daima şehvetlerden kaçsınlar.
6. İnsanların elindekilerden ümitlerini kessinler.
7. Tüm zemmedilmiş sıfatları terk etsinler.

¹¹ Dilek Türkyılmaz, “Kültürün Koruyucu Kadınları Ve Somut Olmayan Kültürel Miras”, *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 2013, s. 91-92. M. Öcal Oğuz (www.sporbilim.com/ dosyalar/5A.ppt) dan nakleden Dilek Türkyılmaz, a.g.m..

¹² *Horasan’ı Anadolu’ya, Anadolu’yu Balkanlara Bağlayan Mana Önderi Hacı Bayram-ı Veli* başlıklı kıymetli çalışmada (Refik Turan, Fatma Ahsen Turan, Abdülkerim Erdoğan; Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ankara 2016 3. baskı) “Hacı Bayram-ı Veli’nin Mirası” (ss.271-318) başlıklı bölümün mütalaası önerilir.

¹³ Mürsel Gündoğdu, “Somuncu Baba Hazretlerinin Nasihatleri”, *Somuncu Baba Dergisi*, Sayı:178, (<https://somuncubaba.net/kultur/somuncu-baba-hazretlerinin-nasihatleri/>).

8. Övülen sıfatlarla süslensinler.
9. Şiir ve şarkı (günaha götürüyorsa) dinlemekten kaçınınsınlar.
10. Ayrı bir görüşle, kendini cemaatten ayrı bırakmasınlar.
11. Aç olarak ölseler bile şüpheli hiçbir lokmayı yemesinler.

b Hacı Bayram-ı Veli Hz.nin Nasihatnamesi¹⁴

- 1- Konstantiniyye mutlaka alınacaktır. Ama bunu bir öfke ve hiddet işi haline sokmadan, bir iletici tedavi eder gibi yapmak lazımdır. Çünkü hiddet ve kin, gerçekleri gören gözleri kör eder.
- 2-Halk içinde Allah'ı çokça anınız. Bu durum maneviyatı yükseltir, katı kalpleri yumuşatır.
- 3-Hiç bir günahı küçümsemeyiniz.
- 4-Boş durmayıp çalışınız. Çalışanları Allah sever.
- 5-Boş gezenler zengin bile olsalar yoldaşları şeytandır ve kalpleri şeytana konaktır.
- 6-Her nerede olursanız olunuz Allah'ın sizi gördüğünü unutmayınız. Allah'tan korkunuz, fenalıklardan sakınınız.
- 7-Neresi sizi dünyaya çekiyorsa ve size Allah'ı unutturuyorsa orası sizin helakiniz için bir tuzaktır.
- 8-Neresi sizi Allah'a yöneltiyorsa ve sizi düşündürüyorsa orası cennete gitmeniz için bir duraktır.
- 9-Emaneti koruyunuz ; zira din de size emanettir, beden de.
- 10-Her namazın sonunda size hoş gelen bir ibadeti yapmayı adet edininiz. Meselâ, birkaç tövbe-istiğfar çekmek, bir sure veya ayet okumak, Allah'ı zikretmek gibi.
- 11-Ezanla birlikte camide olunuz ; cahiller sizden ilerde bulunmasın.
- 12-Her ayın tek günlerinde veya en az birinci,onbeşinci ve sonuncu gününde olmak üzere oruç tutmaya gayret ediniz.
- 13- Ölümü sakın unutmayınız ! Her gece onu hatırlayınız ve

¹⁴Her iki nasihatnamenin mevsukiyeti meselesi, alan uzmanı Türk-İslam Edebiyatı ilim insanlarıyla ayrı bir müzakere mevzuu olarak mütalaa olunmuştur.

hesabınızı yapınız. Olur ki tövbe edince Cenâb-ı Hakk'ta sizi affeder.

14-Nefsinizi daima kontrol altında tutunuz. Düşününüz ve nefsinizi başı boş bırakmayınız. Zira nefis, her fırsatta sizi ateşe götürür.

15- Dünyalığınız varsa sakın ona güvenmeyiniz ! Dünyalığınız yoksa çalışıp helalinden elde ediniz. Kazandığınızdan fakirlere cömertçe paylarını veriniz.

16-Kimden ilim tahsil etmişseniz, o hocanız için daima Yüce Allah'tan rahmet ve mağfiret dileyiniz.

17-Başkalarından daha çok çalışıp çok ilim sahibi olunuz.

18-Önce ilim tahsil ediniz, sonra helalinden para kazanıp evleniniz.

19-İlmî bir konuyu özüne göre düşününüz ve öyle karar veriniz. Meselelerin dıştan görünüşüne bakıp yanılmayınız.

20-Başkalarından daha ihlaslı ve daha çok ibadet etmedikçe ve başkalarından daha çok ihsanda bulunmadıkça rahat etmeyiniz.

21-Mezarlıkları sık sık ziyaret ediniz. Böylelikle dünya gamından ve nefsin sıkıştırmasından kurtulursunuz. Çünkü nefsin tek korktuğu ve aldatamadığı yer mezarlıktır. Nefis, ölenin kendisi olacağını ve azabı tadacağını iyi bilir.

22-Büyük zâtların kabirlerini ziyaret ediniz. Bu zahmetiniz, o zâtların size şefaet etmesini sağlar.

23-Bütün işlerde cimrilikten sakınınız. İnsanlığınızı koruyunuz. Güzel huylu ve merhametli olunuz. Ne halde olursanız olun dünyaya rağbeti azaltınız. Kötülükten uzaklaşınız.

24-Her daim nasihat ediniz.

25-Oyun oynanan (kumar vb.) yerlere ve laubali konuşulan meclislere girmeyiniz.

26-Aile arasında âdâba dikkat ediniz.

27-Ayıplarını gördüğünüz komşuyu kınamayınız. Sırlarını açıklamayınız. Çünkü gördüğünüz bu sır, size emanettir. Emanete hıyanet, kötü ve çirkin bir fiildir.

28-Çok gülmeyiniz zira kalbiniz kararır. Sakin ve ağırbaşlı olunuz, yürürken başınız önde vakarlı bir şekilde yürüyünüz, aceleci olmayınız.

29-İyi biliniz ki öfke, düşünceyi ve iyi düşünmeyi daraltır. Sonunda insan yanılır.

30-Konuşurken gürleme, bağırıp çağırma, yüksek sesle bile konuşma!

31-Allah'a isyan yolunda kimseye yardımcı olma!

32-Adalet güzeldir, ama Emir (yönetici)'de olursa daha güzeldir;

cömertlik güzeldir, ama zengininde olursa daha güzeldir;

sabır güzeldir, ama fakirde olursa daha güzeldir;

tövbe güzeldir, ama gençlerde olursa daha güzeldir;

utanmak güzeldir, ama hanımlarda olursa daha güzeldir.

33-Devlet büyükleriyle ilişkilerinizde ateşten faydalandığınız gibi olun! Uzakça durun, ısınacak kadar yaklaşın!

34-Büyüklerin huzuruna girerken hem kendi kadrinizi hem de başkasının kıymetini bilen olun!

35-İlimde ve hukuki meselelerde sana teklif edilecek işler hususunda, ancak kendine uygun olanları kabul et ki sonuçta başka bir görüşü savunmak zorunda kalmayasın.

36-Cahil zümre arasında ne gülün ne de gülümseyin !

37-Cahil topluluktan sakının, onlarla tartışmaya girmeyin !

38-Çok konuşmayın, sorulanları biliyorsanız cevap verin ! Kaynak gösterin ki dinleyenler anlattıklarınızı şüphe ile karşılamasın.

39-Halkın önünde konuşmayın; ancak sorulursa cevap verin.

40-Avam ve zenginler arasında dini ve zaruri bilgiye dair sözlerden çekinin! Zira zenginliğe ve mala karşı zaafın var gibi anlaşılmasın.

41-Küçük çocukları seviniz ve başlarını okşayıp sevindiriniz. Bu Peygamberimizin emridir.

42-Yol ortasını işgal etmeyiniz!

43-Beyaz giyinmeyi adet edininiz.Zira bu adet, sizi daha dik-
katli kılar.

44-Padişah huzurunda dahi olsanız hakkı ve hakikati söyle-
mekten korkmayınız.

45-Padişah, sizi hoşlanmadığınız ve dininize uymayan bir işe
tayin ederse kabul etmeyiniz.

HACI BAYRAM-I VELİ HAZRETLERİ'NİN SULTAN İKİNCİ MURAD HAN'A (Haziran 1404, Amasya – 3 Şubat 1451, Edirne) NASİHATMAMESİ

Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri Edirne'den ayrılırken kendisinden
nasihat isteyen Sultan İkinci Murad Han'a şöyle nasihat etmiştir:

-Tebean içinde herkesin yerini tanı, ileri gelenlere ikramda
bulun!

-İlim sahiplerine hürmet et!

-Yaşlılara saygı, gençlere sevgi göster!

-Halka yaklaş; fasıklardan uzaklaş, iyilerle beraber ol!

-Hiç kimseyi küçümseme ve hafife alma!

-İnsanlığında kusur etme!

-Sırrını kimseye açma!

-Cimri ve alçak insanlarla dostluk kurma!

-Kötü olduğunu bildiğin hiçbirşeye ülfet etme!

-Sana birşey sorulursa o soruya herkesin anlayacağı şekilde ce-
vap ver!

-Seni ziyarete gelenlere ilminden birşeyler öğret! Böylece fay-
dalansınlar ve herkes öğrettiğin şeyi anlayıp uygulasin.

-Bazan da insanlara yemek ikram et. İhtiyaçlarını temin et.
Onların değer ve itibarlarını iyi tanı ve kusurlarını görme!

-Halka yumuşak davran, müsamaha göster!

V. NASİHATNAMELERDE NE VAR?

Soruya sorular sorarak cevaplar verelim.

İlk soru başlıktaki soru olsun. Ve cevabını hemen verelim:

İnsanların düşüncelerini, ruhsal durumlarını ve hayat bakışlarını etkileyen nasihatnameleriyle insanlığı nurlandırmaya uğraşan iki meşale-hazine insanın *dünya görüşü, bir insanca varoluş yolu tercihi* ve *bu yola çağrı* var.

Neden böyle bir varoluş yolunu tercih ettiler?

Anadolu mayası ile insanlığını keşfedip kendi bireysel dindarlığını inşa etmek ve hep birlikte daha temiz, daha onurlu, daha müreffeh ve daha mutlu-anamlı bir hayata erişmek istemişler. Bunun çarelerinin düşünmüşler ve pratiklerini *ahilik yolu* ile yapmışlar ve yaptırmışlar.

Diğer yandan toplumun tecahülüne uğramış insan topluluklarını cehaletten ve sefaletten kurtarmak istemişler.

Anadolu mayasının esası nedir?

Anadolu mayasının esası iman ve ahlâk'tır.

Neden iman ve ahlak?

İnsan öz'ündeki/fitratındaki/yaratılıştaki olgusal-eleştirel zih niyetini tatmin etmeyi ancak iman ve ahlak ile sağlayabilir.

Hangi iman ve ahlak?

Birey olmak isteyen insanın kendi aklı-iradesi-bilgisi ile Yüce Kur'an'a ve onu insanlığa erıştiren Yüce İnsan Hz.Muhammed'in örnek insanlık yoluna (sünnet'ine) bağlılıkla inşa olunan iman ve ahlak.

Nasihatlarıyla şu iki durumdan hangisini varoluşsal olarak tercih etmeğe çağırmakta idiler?

1.Ey insanlar! Ahiretteki cennet hayatına hazırlanınız!...

2.Ey insanlar! Dünya hayatında cenneti andıran bir hayat yaratmak/icadetmek için ben-biz biliciyle çalışınız/üretiniz!...

Elbette ikincisini. Neden?

Çünkü Kur'an ile hayatına anlam veren birey olgusal-eleştirel zihniyet alanından varoluşunu gerçekleştirir. Öğrendiği şeylerin daima niçin ve nasıl'ını sorgulayan, birey'e/insan'a nasıl bir faydası olabileceğini sorduran bir dünya görüşüne sahiptir.

Bu dünya görüşünün bilgi-eylem temelli beş ana ilkesi vardır:

- Yüce Allah'ı çok sevmek
- Peygamberimiz Hz.Muhammed'i çok sevip, içten sevgiyle bağlanarak örnek almak (yani onun insanlık yolunda kendisi olarak yürümek)
- Ana-babaya ve ataya sevgi ve saygı göstermek (ve dahi hısım-akrabaya ve insanlara ve bütün varlığa)
- Vatan ve millet ve insanlığın iyiliği için çok çalışıp üretmek ve iyilik yapmak
- Daima birlik ve beraberlik üzere olmak (kardeşlik).

Nasihatnamelerin Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflere atıflarıyla ve mukayese ederek muhteva analizi takibeden makalede yapılacaktır.¹⁵

SONUÇ

Manevi miras/somut olmayan kültürel miras nasihatnameler geçmişimiz, bugünümüz ve geleceğimiz arasında devam eden bir bağlantı kurmayı hedefler. Bireysel ve milletçe büyüme ve yükselmek emellerinin sönmemesi, enerjilerin tükenmemesi için kendi vatanımızda manevi mirasımız (somut olmayan kültürel miras) nasihatnameleri gelecek kuşaklara aktararak yaşatmak manevi sorumluluğumuzdur. Ancak “bugün kaç yüz sene evvelki atalarımızın, (bu yüce insanların bu nasihatnamelerini) vatan çocukları, gerek söz, gerek rûh ve mânâ olarak tamamıyla anlayabilirlermi? Bunu bilmem. Fakat ben şuna inanırım ki, bir milleti yeniden yüceltmek ve ona tarihi büyüklüğüne yakışır bir devamlılık vermek için onun çocuklarını dünkü büyüklerinin dilini, vicdanını, imanını anlayabilir, duyabilir, yaşayabilir bir seviyeye ulaştırmak da lazımdır.”¹⁶

“Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de geleneksel ya da informel olarak tanımlanabilecek ‘kültür aktarım’ ortamları kaybolmaktadır.” Özellikle yeni kuşaklar/gençler, geç-

¹⁵ Bu hususta bir örnek çalışma *Kimi Örnek Almalı ve Kur'an Nedir?* başlıklı kitapların eklerine bkz. ve krş.

¹⁶ Nihad Sami Banarlı, *Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri*, s.11.

mişte/tarihin önceki zamanlarında çok erken yaşta karşılaşılan ve öğrenilen kültürel miraslarıyla “ya hiç karşılaşmamakta veya yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle gençlerimizin somut olmayan kültürel mirasları hakkında farkındalıkları artırılmalıdır.”¹⁷ Bu da gençlerimizle/yeni kuşaklarla birlikte düşünerek ve beklentilerinin neler olduğunu bilerek gerçekleştirilebilir. Bu makalede müzakere olunduğu üzere, nasihatnameleri resmi veya gayr-i resmi eğitim sistemlerine entegre etmek, yeni kuşakların/gençlerin bireysel ahlaki gelişim ve eğitimlerine katkı sağlayan pratikler kazandırmak çabası/sorumluluğu, işte bu tespitten neş’et etmektedir.

Bunun için ne yapmalıdır?

1. Gençlerimizin somut olmayan kültürel mirasımız *nasihatnameler* konusundaki farkındalıkları sağlanmalı, gönülden sahiplenmeleri başarılmalıdır.
2. Bu mirası aktarmağa gönüllü olmalarının yolu/yolları keşfedilmelidir.
3. Nasihatnamelerin onlara hitap edecek şekilde güncellenmesi, yeniden inşa olunması ve canlandırılması, sürdürülebilir bir yapıya eriştirilmesi amacıyla bilginin bütünlüğü ile disiplinlerarası yaklaşımla yürütülecek çalışmalar yapılmalıdır.

Bunu başarabilirsek ne elde ederiz?

- Nasihatnameler ile yeni kuşaklara aklından vicdanına ve oradan ruhuna akseden iyilik sesini duyan kullanışlı ve kalıcı yetenekler kazandırarak güçlendirmek mümkün olabilir.
- Gençler böyle bir eğitimle değişime uyum sağlayabilir, topluma katkıda bulunabilir.
- İlmen ve ahlaken yetkinleştirerek topluma değerli bireyler olarak katılarak farklı bir boyut kazandırabilir.

¹⁷M. Öcal Oğuz-Evrım Çiler Özünler-Selcan Gürçayır Teke (Ed.), *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 2013, s.75.

- Memleketimizi ve Müslüman memleketleri imar ederek cennet bahçesine çevirecek bireyler olabilir.

Yeni kuşakları dünyaya getiren, ona *anadilini öğreten ve anavatan sevgisiyle büyüten annenin/kadının* manevi mirasın ve kültürün en etkin aktarımcısı rolünün, nasihatnamelerin güncellenmesi sürecinin sağlıklı işlemesi bakımından temel öneme sahip olduğu unutulmamalıdır. Çünkü her eve girebilen ve her tarafa sokulabilen nasihatnameler, hem dil hem vicdan terbiyesinde ailenin en aziz kaynak olduğuna inandırıyor.

Aile-anne/kadın dünyası “geleneğin temsilini en iyi bulduğu yerlerin başında gelmektedir. Kimliğini gelenekle biçimlendirebilmiş kadınların (annelerin ve onların ailelerinin) kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısı olduğu bir gerçektir. Kültürler arası etkileşim noktalarında da yine annelerin/kadınların(-ailelerin) kültür taşıyıcısı ve aktarıcısı kimliği baş aktör konumundadır. Bütün bunlar annelerin/kadınların(-ailelerin) somut olmayan kültürel mirasın (ve nasihatnamelerin) de en önemli temsilcileri ve taşıyıcıları konumuna” işaret etmektedir.¹⁸

Tarihte her Anadolu evladının evinde *Mushaf-ı Şerif, Mevlid-i Şerif, Ahmediye-Muhammediye, Hz. Ali'nin Cenkleri* kitapları vardı. Bu kitapların arasında veya onların boş sayfalarında veya keşküllelerde nasihatnamelerin de bulunduğu bilinmektedir. Bu bakış açısına göre bugünümüzü inşa eden örnek-önder şahsiyetlerimiz olarak âlimlerimizin ve insan hazinelerimiz Somuncu Koca Hz. ve öğrencisi Hacı Bayram-ı Veli Hz.nin nasihatnameleri manevi/somut olmayan kültürel mirasımızın bir parçasıdır. Onların sadece tarihte değil, bugün de faydası, tesiri devam eden fikrinde zengin ve inandırıcı nasihatnameleri bizleri müşterek çabamız olarak “iyi insan olmak” hayâline ortak olmaya çağırmağa devam ediyor; “yüksek insan olmak halini”, kendi tarihimizde bir adım öteye taşımağa davet ediyor. Nasihatleriyle icat ettikleri bu davet, bizi biz

¹⁸Dilek Türkyılmaz, “Kültürün Koruyucu Kadınları Ve Somut Olmayan Kültürel Miras”, *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 2013, s. 91-92, 95.

yapan değerlerimizi aktif bir insanlık tecrübesi olarak daim kılmak çağrısıdır. Bu da Anadolu mayasıdır ve millet olarak bizlerin ruhsal ve bedensel sağlam durmamızı sağlar.

Ve nihayet; tebliğin başlığında bir soru vardı: Nasihatnamelerde ne var? Doğal olarak Sonuç'ta bu cevabı açıkça ifade etmeliydim. Ama öyle olmadı. Soruyu kısmen cevapladım, ama kısmen de cevapsız bıraktım.

Neden?

Çok kolay cevabı varmış izlenimine rağmen cevabın kolay verilebilir olmadığının görülmesini talep etmekteyim. Sonra bu cevabın Batı'nın anlam küresindeki kavramlaştırma ile *kolektif akılla*, Müslüman anlam küresindeki kavramlaştırmasıyla *istişare (şura)* ile icad edilmesine dikkat çekmek için soruyu kısmen cevapsız bıraktım. Aslında cevaba işaret eden bir perspektif takdim etmeye çalıştım.

Nasıl?

Nasihatnameler'in doğasını *insan hazinelerimizin* bize bıraktığı *manevi kültürel miras* olarak tanımlayarak ve hayatımıza anlam veren Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i şerife'den bağlamlarıyla anlatarak ve iki alimin-bilgeinsanın-insan hazinemizin anlam kürelerinin özünü vererek. Bu öz'ün hayata katılmasının kurumsal yapılması *ahilik ruhunu* güncelleyerek, çağın ruhuna aktararak...